

TOPLUMSAL ÇATIŞMA, DEMOKRATİK İLETİŞİM VE ALTERNATİF MEDYA

Yrd. Doç. Dr. Barış Çoban *

ÖZET

İletişim ve demokrasi sorunu günümüz toplumlarının siyasal yapılarının anlaşılmasında önemli bir göstergedir. Özgür ve demokratik bir iletişimsel yapı, “öteki”ne yönelik önyargıların ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını, toplumsal gruplar arasında iletişimin barış içerisinde gelişebilmesini olanaklı kılar. İletişimsel alanın baskı altına alınması, anti demokratik uygulamaların toplumsal sorunlar üretir. Toplumsal yapıdaki parçalanmalar ve çatışmalar temel olarak demokratik iletişim olanaklarının yaratılması ve diyaloga dayalı barışçı bir yaklaşımın temel alınmasıyla çözümlenebilir. Bu açıdan, alternatif medya demokratik toplumsal yapının kurulması mücadelesinin temel belirleyenlerden bir tanesi olarak görülebilir.

Anahtar Kelimeler: iletişim, demokrasi, toplumsal çatışma, öteki, alternatif medya

ABSTRACT

The problem of communication and democracy is essential in analyzing the political structures of modern societies. Free and democratic communicational structure create a peaceful atmosphere among social groups and makes them communicate free from prejudices. The solutions of the social problems and conflicts in public sphere can only be found in peaceful approach and dialogical communication. Alternative media can be seen as one of the basic determiners in the process of constructing a democratic society.

Keywords: communication, democracy, social conflict, other, alternative media

---

* Yeni Yüzyıl Üniversitesi. barishc@gmail.com.

Giriş

Devlet iktidarının kapitalist gelişimle birlikte ulus-devlet mantığı bağlamında yeniden örgütlenmesi süreci de toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Devletler ve sınırlar, toplumları kendi varoluşlarına yabancılaştırmıştır. Toplumlararası iletişimi engelleyen iktidarlar, kendi devlet yapıları içerisinde de iletişimsizliğin, toplumsal sorun ve çatışmaların yaşanmasına da neden olmuşlardır. Toplumsal yaşamda parçalanmışlığa neden olan önyargılar iletişim eksikliğinden kaynaklanır, tüm toplumlar, gruplar beraber yaşadıkları toplumsal ortamda benzer zorluklarla karşılaştıkları ve ortak sorunlara sahip olmalarına rağmen birbirlerinde izole edilmiş bir halde parçalanmış bir halde yaşarlar. Birbirlerini “öteki” olarak tanımlayan, birbirlerine dair korkular üreten bu toplumsal gruplar özgürleşmiş bir yaşamı beraber yaratma olasılığını önyargıları ile yitirmiş olurlar. Toplumsal özgürlük önyargıların olduğu bir toplumda olanaksız hale gelir. Önyargılardan özgürleşmek toplumsal anlamdaki özgürleşmenin ilk şartıdır. Ancak, önyargılardan özgürleşmek zorlu bir süreçtir ve uzun soluklu bir mücadeleyi gerektirir ve bazen oldukça köklü gelenek ve düşüncülerin yerinden edilmesini zorunlu kılar. Çünkü, Einstein’ın söylediği gibi “önyargıları parçalamak, atomu parçalamaktan daha zordur”. Önyargıların parçalanması sürecinde, toplumlar arasında diyalog kurulabilmesini ve barışçıl bir toplumsal yaşamın yaratılabilmesi için adımların atılabmesini olanaklı kılan demokratik iletişimsel ortamın yaratılması gerekliliği ortaya çıkar.

İletişim toplumun kendisini var etme ve ifade etme pratiğidir, bu anlamda toplumun özgürlük istemine gönderme yapar. İletişimin özgür olduğu toplumlar demokratik bir yapılanıma sahiptir, iletişim toplumsal demokrasinin varoluş koşullarından biri hatta birincisidir. Demokrasinin temel koşulu olan iletişim özgürlüğünü, tüm toplumsal grup ve öznelerin toplumsal yaşam içerisinde kendilerini oluşturmalarını, kurgulamalarını ve ifade edebilmelerini olanaklı kılmaktır. İletişim, bu anlamda toplumsal yaşamın yapılanımının belirlenmesinde en önemli merkezi öğedir. İktidar ilişkileri iletişimi ön-belirler, bu anlamda iktidar ilişkilerinin yapısında ki dönüşümler toplumsal iletişimin yapısının da değişimini beraberinde getirir. İktidarın toplum üzerinde baskıcı bir biçimde kendisini var ettiği toplumlarda iletişimsel pratikler de sakatlanır, iktidar iletişimi olanaksızlaştırarak, özgürlükleri gasp etmiş olur. İletişim özgürlüğünün ortadan kaldırılması, toplumsal öznelerin iktidarın belirlediği iletişim biçimlerle kendisini var edip, ifade etmesi özneliğin yokoluşu anlamına

gelir. İktidar iletişimi tektipleştirilmiş insanları üretmek ve yeniden-üretmek için kullanır.

İletişim araçlarının gelişimi ile birlikte demokratik iletişim olanakları artmasına rağmen iktidar teknolojilerinin de aynı biçimde gelişimi demokratik iletişimin gelişimini engellemiştir. Bu anlamda, toplumsal iktidarın denetiminde olamayan demokratik bir medyanın yaratılarak, iktidarın nesnelere haline getirilmiş olan toplumsal özneleri yeni ve özgür iletişim pratikler ile buluşturmak demokrasinin toplumsal anlamda yaşanılabilir kılınmasında büyük önem taşımaktadır. Toplumsal anlamda iletişimin demokratikleştirilmesi süreci öncel olarak medyanın demokratikleştirilmesini gerektirir, genel olarak medyanın demokratikleştirilebilmesi için ise alternatif medyaların “öteki”lerin kendilerini ifade etme olanaklarını yaratması ve ana akım medya üzerinde baskı oluşturmasıyla bunun yanında toplumsal alanda muhaliflerin hem iktidar hem de iktidarın etkisi altında toplum kesimleriyle girdikleri iletişim ve bunun sonucunda yarattıkları etki, “öteki”lere yönelik devlet politikaların dönüşmesini ve buna koşut olarak toplumsal alanda egemen gruba dahil olan toplumsal kesimlerin ötekilere yönelik tutum ve davranışlarının dönüştürülerek, gündelik yaşamdaki ayrımcılığın, ötekilere yönelik söylemsel ve eylemsel şiddetin aşılabilmesi için mücadele yürütmesi gereklidir.

Ulus-Devlet, Öteki Sorunu ve Toplumsal Çatışma

Toplumsal alanda demokrasi ve özgürlük sorunu iktidar ve toplum arasındaki ilişki bağlamında anlamlandırılabilir ve toplumun iktidarın kısıtlayıcılığına karşı kendisini savunması toplumsal kültürü olası kılar ve toplumsal iletişimi demokratikleştirir. Toplumsal kültür bağlamında iletişimin gelişimi iktidar ilişkileriyle bağıntılıdır, iktidarın toplumdan uzaklaşması iletişimin kesintiye uğramasını ve özgürlüklerin yitirilmesini beraberinde getirir. Modern toplumda özgürlük kavramı toplumsal ilişkilerin geçirdiği dönüşümle birlikte çözümlenmesi diğer birçok belirleyene bağlantılandırılmıştır. Kapitalizmle birlikte ulus-devletin ortaya çıkışı birlikte toplumsal ilişkiler ve iletişim biçimleri de değişim geçmiştir. Ulusun devlet tarafından kurgulanması ve oluşturması sürecinde iletişimsel alan etkin ve yoğun olarak kullanılmıştır. İletişimin temel öğelerinden olan dil ve bu dilin toplumsal anlamda yaygınlaştırılması ve toplumun dili kılınması aynı zamanda toplumsal bilincinde belirlenmesi sürecini içerir. Ulus-devletin kurgusu bağlamında tekbiçimliliğin vurgulanması, buna karşın kültürel çoğulculuğun ve etnik çeşitliliğin bir tehdit olarak görülmesi

sonucunda, toplumsal iletişim süreçleri de bu olumsuzlukla beraber sakatlanmıştır. Devletin kendisini devletin ulus kavramı dışında ifadelendiren gruplara, “öteki”lere karşı geliştirdiği “önyargı” toplumsal iletişimi yerinden çıkartmış ve bozulmasına neden olmuştur. “Öteki”nin tehdit olarak algılanmasının nedeni onun varoluşumuz üzerindeki damgasıdır, bu damga hem bizi var eder hem de kendimizi bütünsel bir varlık olarak tanımlamamızı engeller; “öteki”nin varlığı bütünsel olarak kendim olmamı engeller, bu nedenle antagonistik biçimde ben kendimin tümel varlığına sahip olamam (Laclau, Mouffe 1985: 125) Toplumsal alandaki iletişimsizliğin yanında egemen yapı tarafından çokkültürlülüğün engellenerek tek dil, tek kültürün dayatılması çatışmalı bir toplumsal yapının oluşumunu beraberinde getirmiştir. Habermas’ın belirttiği gibi “iletişim bozuklukları nedeniyle, yanlış anlamaya da anlayışsızlık, samimiyetsizlik ve yanıltmacalar nedeniyle çatışmalar baş gösterir” (2008; 57), genellikle de devletler bu tür çatışmaları iktidarlarını güçlendirmek ve egemen gruplar dışındaki grupları tahakküm altına almak için kullanırlar. Çatışmalı bir toplumsal yapının iktidar tarafından denetim altına alınması süreci de iletişim özgürlüğünü çoğaltarak değil baskıyı ve artırıp özgürlükleri gasp ederek sağlandığı için, her iktidar ilişkisi de, bu anlamda, iletişimsizliği yeniden-üreten olumsuz bir gelişim sürecine gönderme yapmaktadır.

Toplumsal yaşamın üretim ilişkileri bağlamında dönüşümü anlamına gelen kapitalist gelişim sürecine uygun toplumsal örgütlenme biçimlerinin merkezi olarak devlet benzeşik, bütünsel bir toplum kurgusu ile üretim ve tüketim süreçlerini sorunsuz bir biçimde örgütleyerek sistemi olası en az krizle sürdürmeyi amaçlar. Bu gerçekliğe bağlı olarak ulus-devlet tekbiçimlilik mantığını somutlaştırmayı amaçlar ve kurgusu tüm toplumun fabrikadan çıkmış metalara benzetmeye ve bu nesnelere gibi toplumsal özneleri de tektipleştirmeye çalışır. Devletin kurguladığı “biz” anlayışına karşı direnenler “makbul vatandaş” tanımının dışına sürülür ve ötekileştirilir. “Öteki”ler tekbiçimliliği bozan, devletin kurgusunu tahrif eden öğeler olarak kendilerini iktidarın sınırları dışında var etmeye çalışır ve iktidarın söylemsel ve eylemsel baskısını sürekli olarak hissederek, toplumsal alanda bitmeyen bir kriz durumu yaşar. İktidara sahip olan grubun etnik kimliğinin aşırı vurgulanması, baskılanan kimliklerin farklı şekillerde kendilerini ifade etmelerini beraberinde getirir ve toplumsal alanda etnik çatışma ve şiddet gündelik yaşamın bir parçasına dönüşür ve olağanlaşmaya başlar. Bu nedenle de her tümel girişimi, ötekinin reddi olduğu için ve ona karşı gizilde olsa şiddet içerdiği için ister istemez

parçalanmanın yolunu açar. Ulus-devletin kendini ırk üzerinden tanımlaması ve homojenliği üretme çabası “hayali cemaat”in yaratılmasında önemli belirleyenlerdir; “ırk bu bağlamda özellikle kavramsal olarak en uygun toplumsal çimentodur. Devlet iktidarın bir biçimidir ve bu anlamda ırkı iktidar terimiyle yeniden kavramsallaştırmamız mümkündür. Irk modern devletin “büyülü” doğasını gizler, fetişistik karakteristiklerinin doğalmış, kutsalmış ve ayrıca yenilmezmiş gibi görünmesini sağlar” (Goldberg, 2002). Devletin ırkçılık yaparak kendi yeniden üretmesi süreci, aynı zamanda kendisini parçalanma sürecini de içsel olarak barındırır. Devlet yapısı ırk üzerinden bütünsel bir yapıyı kurgulayıp gerçekleştirmeye çalışırken, devletin tanrılaşdırılması ile baskı altına alınan grupların bu tanrıya başkaldırmasını engelleyecek ideolojik bir yapı doğallaştırılarak topluma aktarılmaya çalışılır. Devletin kutsallaştırılması iğgrup olarak tanımlanan egemen grubun kutsallaştırılması ve diğerlerinin u kutsalı kirleten düşmanlar olarak tanımlanmasını da beraberinde getirir, kutsallaştırma beraberinde düşmanlaştırmayı da getirir, kutsalın varoluşu bu olumsuz düşman imgesine rağmen vardır ve sürdürülmektedir, tehdit altında olan kutsal kendisini bu tehdit üzerinden yeniden-üretebilmekte ve meşrulaştırmaktadır. Kutsallık gerçekte devletin arkasına saklandığı bir maskedir, kutsallık maskesi aslında toplumsal çatışmaya neden olan bir savaş maskesidir.

Devletin ırkçı, yani tektipleştirici yapısı toplumsal parçalanmaya neden olurken, aynı zamanda parçalanmış toplumsal grupların asimile edilerek homojen bir yapının kurulabilmesinin önünü açmayı amaçlar. “Öteki” bu anlamda ulus-devletin kuruluşu için merkezi bir öneme sahiptir. Tüm kurgu öteki üzerinde yapılandırılmıştır, “öteki” olmazsa bu kurgu olanaksızdır, ancak aynı şekilde “öteki” ortadan kaldırılmazsa bu kurgunun gerçekleştirilmesi de olası değildir. Öteki üzerinden başlayan süreç onun ortadan kalkmasıyla tamamlanacaktır, mükemmelleştirilmiş devletin oluşturulabilmesi için tüm sorunların ortadan kaldırılması, tüm “öteki”lerin ya asimile edilmesi, ya da ortadan kaldırılması gerekmektedir ancak ötekinin direnmesi çatışmaya neden olmakta ve kurgu her çatışma süreci ile belirsiz bir geleceğe ertelenmektedir.

Ulus-devletlerin tümü birden fazla etnik grup, dinsel, politik gruplar barındırmaktadır ve tümellik egemen olan grubun lehine diğer grupların reddini beraberinde getirir. Bu reddiye birçok önyargının toplumsal anlamda oluşturulması ve meşrulaştırılması ve toplumsal barışın ulaşılmaz bir ütopyaya dönüşmesini beraberinde getirmiştir. Toplumsal anlamda,

devlet yapısını elinde tutan grup “biz” ya da “içgrup” ile denetim altında tutulan “öteki” ya da “dışgrup” arasında bir yarılma söz konusudur. Bu yarılma iletişimsel süreçlerde kendisini belli eder, demokratik toplumsal iletişim olanaksızlaşır, gruplaşmalar ve gruplararası etkileşim, iletişim bozukluklarının ve şiddetin ortaya çıkmasını neden olabilir. İletişim bozukluklarının demokratik iletişim süreçleri ile düzenlenmemesi toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkiler. Toplumsal alanda grupların birbirlerine karşı kendilerini tanımlama ve konumlandırmaları süreci aynı zamanda önyargıların üretilmesini beraberinde getirir ve önyargılar iletişimi olanaksızlaştırır. Anaakım medyanın önyargıları besleyen ve yeniden-üreten yapısı da alternatif iletişim biçimlerinin gelişimini engeller, demokratik iletişim olanaklarının önünü kesen anti-demokratik baskıcı iletişim biçimleri otoriteryan kişiliklerin baskın olduğu anti-demokratik baskıcı bir toplum yapısının oluşumunu beraberinde getirir.

Toplumsal sorunların demokratik çok kültürlü bir ortam içerisinde, demokratik yöntemlerle çözümlenmesi, çokkültürlülük anlayışına sahip bir iktidar yapısını gerekli kılar. Toplumsal öznelerin kendilerini var etme ve ifade etme koşulları sağlandığında toplumsal çeşitlilik bir uyum içerisinde varlığını sürdürebilir, ancak toplumsal öznelerin baskı altına alınması ve kendilerini var etme ve ifade etme olanaklarının ellerinden alınarak nesneleştirilmesi sorunlu bir toplumsal yapının ortaya çıkmasına neden olur. Toplumsal demokrasinin ortadan kaldırılması ile birlikte öznelerarası ilişkilerde ortadan kalkar, tüm ilişkiler “şeyleşir”, toplumsal iletişimin şeyleşmesi, bir başka deyişle ortadan kalkması ise toplumsal öznelerin farklı kimlikleri nedeniyle gruplaşarak birbirlerine karşı konumlandırılmasını beraberinde getirir. Toplumsal parçalanma, aynı zamanda bir “ötekileştirme” sürecidir. Toplumsal öznenin, iktidarın ideolojisine göre konumlanması “nesneleşme”den kaçmasına olanak tanımaz, tam da tersine boyun eğen toplumsal grup daha da kimliksizleşir, iktidarın mitleriyle büyülenir ve kendi bilinç yapısını tamamen iktidara teslim eder, tüm besinini iktidarın ideolojisini taşıyan ideolojik aygıtlardan, özellikle de medyadan edinir. Boyun eğmeyi reddeden ve kendisini “özne” olarak var etmeye çalışan grup ise iktidarın karşısında “öteki” olarak konumlandırılır ve tedavi edilmesi hatta ampute edilmesi gereken hastalıklı bir organ ya da kanserli hücre olarak tanımlanır. İktidarın soruna hastalıklı yaklaşımı toplumsal bir hastalığa dönüşür, tedavi olarak ortaya konan çözüm yöntemleri ise hastalığın daha da artmasına hatta tüm vücudun hastalanmasına neden olur. Hastalık metaforu bağlamında, şiddetin bu durumun yansıması olduğu da ileri sürülebilir. “Öteki”lerin varlığını ve

istemleri bir tehdit olarak görülürse ve bir grup insan tehdit olarak tanımlanıp hedef alınır, şiddet iktidarın varoluşunun merkezi haline gelir; “ırkçı devletler hem kurumsal hem de varoluşsal anlamda sadece iktidar uygulayıcısı değildir ayrıca şiddet devletleridir” (Goldberg, 2002). Şiddetin iktidarı, “öteki”ler üzerindeki denetimini sıkılaştırmaya çalışırken toplumsal parçalanma ve kopuşlara neden olmakta, sonuçta kriz derinleşmekte ve tüm toplumsal yaşam alanlarına yayılmaktadır. Toplumsal alanda devletin şiddeti etkisini hissettirmekte, gündelik yaşam bağlamında şiddet anlamsızca toplumsal özneler tarafından birbirlerine yöneltilmekte ve iktidarın toplumsal yapı üzerindeki denetimi de zor aygıtlarına bırakılmaktadır. Zor aygıtlarının devreye girmesi devletin çıplak iktidarının dolaylımsızca uygulanmasını sağlamak ve devlet egemen grup olarak kendisine bağladığı toplum kesimlerini de yanına alarak “ötekileştirdiği” toplum kesimleri üzerinde söylemsel ve eylemsel şiddetini yoğun olarak kullanmaktadır. Söylemsel şiddetin etkin kullanımına medya aracılık etmekte ve toplumsal söylemi şiddetin söylemi haline getirerek, hem devletin hem de ayrımcı, ırkçı örgütlü ya da sıradan faşizan şiddetin meşrulaştırılmasına yardımcı olmaktadır. Bunun sonucunda, toplum kendine dair gerçeklik ve farkındalığını yitirmekte ve kısıtlı özgürlüklerini de iktidarın ellerine teslim etmek zorunda kalmaktadır. Toplumsal parçalanma ve iletişimsizlik şiddeti yaygınlaştırmaktadır: “Şiddet, düzenin parçalandığı rejimlerde ya da vatandaşların temel etnik, dinsel veya ulusal ayrımlamalarla bölündüğü durumlarda güç kazanır” (Tarrow, 1996; 104), ayrımcı politikaların temel alındığı tüm devlet yapılarında şiddet temel politik belirleyen haline gelir, ötekilerin ya devletin asimilasyoncu tektipleştirici politikalarına boyun eğmesi, yani rıza göstermesi beklenir, ancak bu gerçekleşmezse şiddet aygıtı kullanıma sokulur. Devletin tektipleştirici, baskısı “öteki”yi reddettiği için ve kendisine karşı tehdit olarak konumlandığı için parçalanmanın yolunu açmaktadır. İktidar temsil ettiğini iddia ettiği iç grubun kendisine bağlı olmasını sağlamak için milliyetçi-ırkçı ideolojiyi aşırı vurgulamakta ve toplumsal kimliği olumsuz olmayan bir biçimde ötekiye yönelik düşmanlık üzerinden inşa etmektedir. Gerçekte öznenin düşman olarak tanımladığı “öteki gerçekte onu varoluşunu sağlayan zorunlu koşuldur, çünkü toplumsal alanda öznenin kendi varoluşunu anlamlandırması “öteki” üzerinden gerçekleşir, yani öteki özne için olmazsa olmazdır. Ötekinin varoluşun bütünüleyici bir ögesi, toplumsal iletişimin zorunlu bir bileşeni olarak görülmesi gerekirken tersine bir olumsuzluk hatta tehdit olarak görülmesi toplumsal ilişkileri üst-belirleyen iktidarın ideolojisinin bir yansımasıdır. Toplumsal gerçeklik bu

anlamda toplumun kendisine ait “hakikat”e değil iktidarın kurgusuna gönderme yapar, bir başka deyişle iktidarın kurgusu medyanın da etkin kullanımı sonucunda toplumların gerçekliği haline gelmiştir. Toplumlar barış içerisinde bir arada yaşamalarını engelleyecek gerçek hiçbir soruna sahip değildir, toplumsal sorunların kaynağı eşitsizlik üreten ilişkileri yeniden-üreten iktidardır. İktidarın kendisini yeniden üretebilmesi toplumsal alanda bağlaşıklar ve düşmanlar yaratması ile olasıdır, buna bağlı olarak iktidarın kurgusu bağlamında kendini vereden “içgruplar”, devletin de desteğiyle ötekilerle ilgili iktidarın ürettiği kliş ve önyargılar bağlamında davranırlar ve düşman olarak konumlandıkları ve kendi varoluşlarını tehdit ettiğini düşündükleri için korktukları ötekileri, yani “dışgrupları” etkisizleştirmeye, elimine etmeye çalışırlar. Bu süreçte şiddet toplumsal yaşamın temel belirleyene haline gelir, “öteki”lere yönelik ayrımcılık ve bunun devamında söylemsel ya da eylemsel şiddet sıradanlaştırılır ve meşrulaştırılır. İrkçi şiddet, gerçekte hastalıklı bir biçimde aynadaki aksi ile kavga etmeye benzer, gerçekte içgruplar kendilerinden ya da kendi gerçekliklerini kurgulayan iktidardan kaynaklanan sorunları “öteki”ne yükleyerek kendi sorumluluklarından kaçmaya çalışırlar. Bu anlamda, ötekine yönelen şiddet gerçekte öznelerin kendilerine yönelen yoketme isteğini ifade eder. İktidarın ideolojisi bu hastalıklı durumu akut hale getirir ve yaşamın normalleştirilmiş bir parçası haline getirir. Toplumsal özgürlük gerçekte öteki ile gerçekleştirilecek iletişime dayanır, ancak toplumsal önyargıların yaratılması ve bunların söylemsel şiddet ile ifade edilmesi toplumsal barışın engellenmesi ve çok etnik yapı barındıran toplumların kırılan yapısının daha da zayıflatılmasına neden olur.

Demokratik İletişim ve Alternatif Medya

Toplumsal yaşamda birçok toplumsal sorunun kaynağını oluşturan ve toplumsal kültürün çoğulluğunu engellemeyi amaçlayan tektipleştirici ideolojinin ürünleri olan önyargılar iktidarın yarattığı iletişimsizlikten kaynaklanır. Toplumlar iktidarın baskısı altında benzer sorunlardan acı çekmelerine rağmen, kimlik farklılıkları ve bunlardan kaynaklanan bölünmüşlük ve aşılamayan önyargılar nedeniyle dayanışma içerisinde demokratik, eşitlikçi bir toplumu yaratma olanağını da yitirmiş olurlar. Sorunlarını çözmek istediklerinde iktidarın karşısına bölünmüş güçler olarak çıkar ve her seferinde yenilirler. Özgür bir yaşamı yaratma olasıliğını, yani barış içinde bir arada yaşama olanağını körleşmelerine neden olan önyargıları yüzünden yitirmiş olurlar. Önyargıların toplumsal düşünüş sürecinde temel belirleyenler haline gelmesiyle, “öteki”lere uygulanan

baskı, söylemsel şiddet ile birlikte toplumsal yapı içerisinde de parçalanmalar yaşanır, şiddet baskı altında tutulanlarında şiddetini beraberinde getirir; “şiddet sarmalı, başlangıçta sorunlu bir iletişim sarmalıdır, bu sorunlu iletişim sarmalı kontrolsüz bir karşılıklı güvensizlik sarmalı üzerinden iletişimin tümüyle kopmasına kadar ilerler” (Habermas, 2008; 57). İletişimsel alanın iktidar tarafından bir savaş alanına dönüştürülerek işgal edilmesi, yani toplumsal iletişimin engellenmesi, devletin şiddetinin yaygınlaşması ve ötekiler içinde tek iletişim biçimi olarak şiddetin bırakılmasını beraberinde getirir. Gerçekte parçalanmış bir yapı olan toplum, çatışan bir bütünlük olarak iktidarın baskısı ile bir arada tutulur. Bu süreçte, kitle iletişim araçlarının da önemli işlevleri vardır. “Öteki”ne yönelik toplumsal önyargıların, söylemsel şiddetin belirlenmesinin ve vurgulanmasında medya etkin olarak görev alır. Toplumsal sorunların ve özellikle de toplumsal kimliklere ilişkin sorunların yoğunlaştığı devletlerde, iktidar Anaakım medyayı etkin bir biçimde kullanarak toplumsal grupların önyargıları daha da keskinleştirerek, şiddetin söylemden eyleme geçmesine neden olabilmekte ve toplumların bir arada barış içerisinde yaşamlarını olanaksızlaştırdığı görülmektedir. Medyanın toplumsal barışın sağlanmasında etkin bir aygıt olarak kullanılması da mümkündür, ancak bu istemin gerçekleşebilmesi toplumun özgürlükçü bir düşünüş etrafında örgütlenmiş olması ve kendisini “öteki”ne ilişkin önyargılardan kurtarmasını gerektirir.

Günümüzde, küreselleşme dünyada tüm toplumların özgür ve demokratik bir ortamda yaşadığı, devletlerin ve sınırların ortadan kalktığı bir ütopyayı değil tam tersine küresel iktidarın denetiminde devletlerin daha da baskıcı olduğu kara-ütopyayı yaşama geçirmektedir. Küreselleşme, daha doğrusu yeni emperyalizm, ekonomik anlamda tüm toplumları benzer deneyimleri yaşamaya zorlarken aynı zamanda herkesi benzer kültürel formların içerisine iterek homojenleştirmeye çalışmakta ve bunu özgürleşme olarak sunmaktadır. Küreselleşme süreci ile birlikte küresel iktidarın denetimindeki ulus-devletler sorunları demokrasi ile çözümlenmek değil daha çok baskı ve şiddet kullanarak çözümsüzleştirmektedir. Beklenen özgür bir dünya kurgusunun aksine etnik, dinsel çatışmalar artmaktadır ve bu süreçte küresel ekonomik yapının lehine işlemektedir. Küresel iletişim demokrasinin değil, tersine baskıcı yönetimlerin gelişimine hizmet etmektedir. Toplumsal sorunlar çözümsüzleştirilmekte, toplumlararası ilişkiler daha da olumsuz bir hal almakta ve kitle iletişim araçları önyargıları, çatışmaları azaltmak ve kaldırmak yerine daha da körüklemektedir. Medyanın iktidarı, buna yeni medya da dahildir, küresel

ve yerel iktidarlara bağılıdır ve küresel bağlamda egemen ideolojiyi yaymakta ve yeniden üretmektedir; “Medyanın gücü kitle iletişim teknolojilerine dayanır. Medya sisteminin politik olarak ilintili sektörlerinde çalışanlar (muhabirler, köşe yazarları, editörler, direktörler, prodüktörler ve yayıncılar) iktidarın emrindedir, çünkü politik olarak bağıntılı içerikleri seçer ve kullanırlar ve böylece hem kamuoyunun oluşturulmasında hem de etkili düşüncelerin yayılmasına hizmet ederler” (Habermas, 2006; 419). İktidarların, küresel şirketlerin çıkarlarını savunan, yoksullara ve ezilenlere karşı küresel bir diktatörlüğü savunan medya, sahte demokrasi söylemiyle kendisini toplumsal anlamda meşru kılmaya çalışmaktadır, gerçekte ise demokratik medyaların oluşumunu engellemek için hem ideolojik alanda hem de toplumsal yaşam anlamında baskıcı iktidarlara desteklemektedir. Küresel kapitalizmin demokrasisi, yoksul sınıflar için bir diktatörlüktür ve küresel kapitalizmin medyası anti-demokratik bir ideolojinin taşıyıcılığını yapmaktadır.

Küreselleşme süreci ile birlikte zorunlu bir biçimde iletişimde küreselleşmiş ve ticarileşmiştir. Medyanın küresel kapitalizmin mantığı bağlamında yaşadığı yapısal dönüşüm demokratik bir biçim alabilmesini de engellemektedir; “demokratik bakış açısından en önemli problem, gerçekte, sektörde, her ne kadar rakipler bulunsun da, herşeyden önce medya içeriklerinin seçiminde ticari kriterin tüm diğerlerinin önüne konulması mantığı ile hareket edilmesidir, amaç reklamverenler için dolaşımın maksimize edilmesi, maliyetlerin azaltılması ve toplumsal alanda yaşamsallık ve kapsamın azaltılarak demokratik sürecin kısıtlanmasıdır” (Leys, 1999; 321). Küreselleşmenin yarattığı ve “özgür dünyanın sesi” olarak sunduğu küresel medyanın denetimi altındaki yerel medyalar özgür, demokratik toplumsal düşünüşün gelişimine değil tam tersine küresel kapitalizmin kültürünün küreselleşmesini sağlamaktadır, Tehranian’ın belirttiği gibi ulusaşırı medya şirketlerinin oligopolü tüm dünyadaki televizyon, gazete, internet ağlarına sahip olarak dünya iletişimini dönüştürmektedir. Bunun yanında devlet medyası az gelişmiş ülkelerde medya üzerinde güçlü bir denetim kurmakta sonuçta “dünya devlet medyasının ve ticari medyanın tekellerince tahakküm altına alınmaktadır” (2002; 59). Küresel iktidarın yereller bazında da iletişim üzerinde kurduğu denetim toplumsal muhalefetin sindirilmesini amaçlamaktadır, iletişimin tekboyutlulaştırılması toplumsal anlamda demokratik düşünce ve pratiklerin de ortadan kaldırılmasını beraberinde getirmektedir. Küresel şirketler Leys’in (1999; 321) ortaya koyduğu gibi medyayı sadece tüketimin ve tüketim kültürünün küreselleşmesinde politik propaganda aracı olarak

da kullanılmaktadır. Küresel şirketlerin tüm dünyada etkili olabilmesi tüm dünyadaki ülkelerde neo-liberal politikaların yerellerde yaşama geçirilmesi olanaklı hale gelebilir, küresel medya şirketleri eğlenceli bir biçimde propagandasını yaptıkları ideoloji, küresel sömürüyü yeniden üreten şirketlerin ideolojisidir. Bu ideoloji, ulus-devletler tarafından yerellerde yeniden biçimlendirilir ve toplumlara dayatılır.

Ötekilere yönelik önyargıları yeniden-üreten medya söylemsel şiddeti kullanarak, toplumsal yaşamda “öteki”ne yönelik şiddetin olağan ve meşru kabul edilmesini sağlar. Medyanın milliyetçi, ırkçı bir ideolojiyle hareket etmesi toplumsal iletişimi olanaksızlaştırır, iktidarın denetiminde tek sesli, baskıcı bir yapı oluşturulur. İrkçi söylem tek geçerli toplumsal söylem haline gelir, medya bu anlamda ırkçı bir toplumun oluşturulmasında devletin en etkin ideolojik aygıtı olarak işgörür; “medya yoluyla milliyetçi propagandacılar izleyicilere ötekilerin güvenlikleri ve toplumsal birlik için tehdit oluşturduğu ve bu büyük tehlikeden kurtulmanın tek yolunun onu ortadan kaldırmak olduğu söylerler” (Hamelink, 1997; 32). Etnik, dinsel vb. sorunların yaşandığı coğrafyalarda kitle iletişim araçlarının halklar arasındaki çelişkileri daha da keskinleştirir, , “medya süreğen olarak toplumsal olarak paylaşılan etnik önyargıları üretir ve pekiştirir” (Tersiz, 2008; 144). Bu süreç toplumsal ayrışmanın yaşanmasına neden olur; “etnik ayrımın aşırı vurgulanması ve önyargılı imgelerin sürekli ve yoğun olarak kullanılması sonucunda politik alan iki karşıt güce indirgenir, bize karşı onlar, iyiye karşı kötü” (Tersiz, 2008, Sofos, Tsagarousianou; 1993); Toplumsal parçalanmanın hem siyasal alanda yoğun olarak yaşanması ve bunun gündelik yaşama yansımaları sonucunda, toplumsal parçalanma çatışmaya dönüşebilir. Medyanın ve “kanaat önderlerinin” meşrulaştırdığı söylemsel şiddet toplumsal çatışmanın önelemlerini oluşturur. Medyanın gündelik yaşam üzerindeki etkisi nedeniyle, anaakım medyanın meşrulaştırdığı ırkçılık gündelik söylemin bir parçası haline gelir ve toplumsal anlamda popülerleşerek hızlı bir biçimde yaygınlaşır; “Öteki”ne yönelik toplumsal önyargıların, söylemsel şiddetin belirlenmesinde ve vurgulanmasında medya etkin olarak görev alır, çünkü “kitle iletişim araçları günümüzde toplumdaki etnik bilgi ve düşüncelerin temel kaynağıdır” (van Dijk, 2002). Medyada muhalif bir bakış geliştirmeye çalışan entelektüeller ise hem devletin hem de ırkçı kanaat önderlerinin hedefi haline gelir; “karşıt-görüşteki milliyetçilik karşıtı düşünceler, medyada, tehdit olarak ya da daha da kötüsü ihanet olarak kabul edilir ve milliyetçilik karşıtı hareketler kriminalize edilir” (Tersiz, 2008, Sofos, Tsagarousianou; 1993). Toplumsal barışın savunuculuğunun medyada vatan hainliği ile bir

tutulması, muhalif örgüt ya da hareketlerin, sivil toplum örgütlerinin mücadelesinin gerekliliğine gönderme yaptığı gibi böyle bir toplumsal ortamda barış mücadele yürütmenin zorluklarını da ortaya koymaktadır.

Küresel şirketlerin ulus-devletler kanalıyla uyguladığı toplumları baskı altında tutan, yoksullaştıran politikalar baskıcı devletlerin yaratılmasını da beraberinde getirmiştir ve küreselleşme sürecinde yeniden-biçimlendirilen ulus-devletler daha baskıcı ve şiddeti yoğun olarak kullanan bir biçim almıştır. Bu politikalara karşı koyan tüm muhalifler, “ötekiler” devletin şiddetinin hedefi haline getirilmiştir. Muhalifler küresel ve yerel iktidarlara karşı Gramsciyen anlamda karşı hegemonya üreterek, farklı bir dünyanın kurgulanması gerekliliğini ortaya koymakta ve alternatif, radikal medya alanları oluşturarak küresel medyanın ve devlet medyasının toplum üzerindeki etkisini kırmayı hedeflemektedir. Downing alternatif, radikal medyayı genel olarak hegemonik politikalara, önceliklere ve perspektiflere karşı alternatif bir görüş ifade eden küçük ölçekli, bir çok değişik forma sahip medya olarak tanımlar (Downing, 2001: v). Alternatif medya geniş mali kaynaklara sahip olmayan ve kar amacı gütmeyen ir medyadır, temel hedefi yerel ya da küresel iktidarların medyalarına karşı “öteki”lerin sesini duyurmaktadır, bu anlamda radikal medya alanı çok biçimli, çoksesli, çokkültürlüdür. Alternatif medya, sınıfsal, etnik, dinsel, cinsel vb. hareketlerin seslerini duyurdukları farklı medyaların toplamıdır. Alternatif medya toplumsal mücadelelerin içerisinde kendisini vareder ve yine toplumsal yaşam alanlarında toplumsal hareketlerle birlikte değişir ve dönüşür. Alternatif medya, genel medya alanı içersindedir, ancak ananakım medyanın hegemonyasına karşı çıkan buna rağmen onu etkileyen ve belli biçimlerde dönüşmesine neden olabilecek potansiyelleride barındıran bir güce sahiptir, alternatif medyanın küçük olması etkin olmadığı anlamına gelmez.

Medyada “öteki”lerin seslerinin kısılması ve “öteki”ne yönelik şiddetin meşrulaştırılmasına karşı toplumsal muhalefetin örgütlenmesi önemli bir sorundur. Medya “öteki”ni düşman olarak konumlandırarak, toplumsal çatışmayı yeniden-üretmektedir; “devlet medyası ve ticari medya sistemleri “öteki”ni, “biz”e karşı, ayırır, dramatize eder şeytanileştirir” (Tehranian, 2002; 60). Bu süreçte, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının barışın kurgulanması ve toplumsal mücadelenin temel belirleyeni kılınması anlamında önemli yükümlülükleri vardır. Toplumsal çatışmalar iktidarın yarattığı parçalanmadan ve iletişimsizlikten kaynaklanır, tüm toplumsal gruplar toplumsal çatışmaya neden olan etnik, dinsel, siyasal önyargılar nedeniyle, parçalanmış bir toplumsal yapı

içersinde barış ve özgürlüklerden uzak otoriter bir sistemin altında yaşamak zorunda kalırlar. “Öteki”ne yönelik toplumsal önyargıların, söylemsel şiddetin belirlenmesinde ve vurgulanmasında medya etkin olarak görev alır, gündelik yaşamda ötekilere yönelik ayrımcı bir dil kullanımının sorumlusu anaakım medyadır, çünkü van Dijk’ın da (2002) belirttiği üzere toplumun ötekilere ilişkin bilgi ve düşüncelerinin temel kaynağı medyadır.

Anaakım medyanın anti-demokratik bir biçimde farklı seslere karşı uyguladığı sansür toplumsal iletişim sürecinin yaralanmasını beraberinde getirir. Medyanın teksesliliği, “öteki”lerin kendilerini ifade edecekleri alternatif medyalar oluşturmasını gerekli kılar. Egemen, baskıcı iktidarların hegemonik iletişim biçimine karşı ötekiler farklı direniş biçimleri geliştirir, ezilenler farklı ve çok biçimli özgürlük ve demokrasi temelli bir yaklaşıma sahip iletişimsel yöntemlerle kendilerini ifade ederler. Toplumsal iletişimin egemen olan yapı dışındaki yapı ve grupların inkarı, aşağılanması ve asimilasyonu için kullanılması tepkisel bir süreci başlatır ve baskılanan gruplar farklı iletişim araçlarını, alternatif medyaları, kullanarak egemen yapıya karşı kendi bütünlükleri göstermeye çalışırlar. Gelişmiş ülkelerin anaakım medyası bile demokratik olma iddiasına rağmen ötekilerin sesini yansıtmak konusunda isteksizdir; “Anaakım medyanın azınlıkların, etnik ve dinsel grupların kendi kültürel farklılıklarını yeniden-üretmeleri ve kamusal alanda yer alabilmesi için potansiyel içerdiği görüşüne karşın, gerçekte anaakım medya özellikle kamu hizmeti yayıncılığı birçok azınlık grubunun iletişim gereksinimlerini tam olarak karşılamaz (Bailey, Cammaerts, Carpentier, 2007; 84). Etnik çatışmanın olduğu az gelişmiş ülkelerde ise ötekilerin sesini duyurmanın ötesinde var olduklarına ilişkin en ufak göndermelerin bile medyada yer bulmasına olanak tanınmaz. Farklı etnik, dinsel, kültürel grupların kendilerini ifade etmelerine olanak vermeyen bir iletişimsel yapı demokratik bir arada yaşama kültürünü engeller ve baskı altında tutulanların kendilerini farklı biçimlerde ifade etmelerine neden olur. “Öteki”ler alternatif medyaları kullanarak kendilerini ifade etmeye çalışır, bu iletişimsel çabalarında engellenmesi şiddetin iletişimsel bir yöntem olarak kullanımını beraberinde getirebilir. Alternatif medyanın bileşeni olan “azınlık medyasının gelişimi iki düzeyde anlaşılabilir: azınlık gruplarının marjinalleştirilmelerine ve toplumda ve anaakım medya endüstrisinde eşit katılımdan mahrum bırakılmalarına yönelik politik tepki ve kimlik müzakereleri için bir alan” yaratmak (Bailey, Cammaerts, Carpentier, 2007; 84). Ötekiler medyanın çoğulculaştırılması ve demokratikleştirilmesi sürecinde alternatif medya alanında kendilerini ifade edecek alternatif azınlık medyalarını yaratarak katkıda bulunurlar. Bu

süreç anaakım medyanın farklı sesleri dışarıda bırakan yapısına karşı tüm toplum bileşenlerinin iletişimsel haklarının bulunduğunu ortaya koyar ve insan haklarının en önemlilerinden biri olan iletişim haklarını etkin bir biçimde savunur.

Toplumsal iletişim gerçekte çoğulcu bir yapılanıma sahiptir ve toplumun kendini ifade etmesi sürecidir, bu süreç aynı zamanda toplumun özgürlük istemine gönderme yapar. Anaakım medya, iktidarın ideolojisinin taşıyıcısı olarak toplumun kendini ifade etmesinin olanaklarını sağlamaz. Anaakım medya iktidarın “önyargı”larını toplumsallaştıran ideolojik aygıttır ve her iletişimsel süreci bu önyargıları yeniden-üretmesini de sağlamaktadır. İktidarın toplumsal iletişim üzerindeki olumsuz ideolojik etkisinin kırılması farklı iletişimsel yolların aranmasını gerekli kılmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkması ile beraber iletişim kuramcılarının bu yeni araçların demokratikleşmeye ve özgürleşmeye yeni açılımlar getireceğine dair olumsal öngörülerinin toplumsal gerçeklik incelendiğinde doğru çıkmadığı görülmektedir. Yeni medya demokratik iletişim için bir çok olanak içermesine rağmen, kendiliğinden bir demokratik gelişime hizmet etmemektedir, muhalif toplumsal hareketlerin yeni medya alanını kitlelere ulaşması için kullanması ile birlikte yeni alternatif medya alanından ve olanaklarından söz edilebilir. Medyanın demokratikleştirilmesi sürecinde tüm olanakların etkin bir biçimde kullanılması gerekliliğine bağlı olarak alternatif medyaların, medya alanında ki tüm gelişimleri takip etmesi ve toplumsal dönüşüme uygun olarak strateji ve taktiklerini değiştirip, dönüştürmesi gerekliliğide açıkça görülmektedir. Bu anlamda yeni medyaların alternatif medya alanına dahil edilerek iletişimin demokratikleştirilmesi mücadelesinde kullanım sürecinde, yeni medya alanındaki hegemonyanın parçalanması ve karşı-hegemonyanın yaratılması ile olasıdır.

Demokratik bir toplum özgür bir iletişim ortamı olmadan kurgulanamaz; “demokrasi insanlara önemli konularda geniş ölçekli bir bakış açısı, çözümlenme ve tartışma sunan, vatandaşların farklılıklarını yansıtan bir medya gerektirir. Demokrasiler de medya müzakereyi, farklı düşünmeyi destekler” (McChesney, 1998). İktidarın önyargılarının toplumsal düşünüşün belirleyicileri haline gelmesi sürecine karşı, toplumsal düşünüşün önyargılardan özgürleştirilmesi iletişimsel süreç üzerinden gerçekleştirilen bir mücadeleye gönderme yapar. Toplumsal yapının özgürleşmesi temel olarak önyargıların parçalanması ve tüm toplumsal grupların kendilerini özgürce ifade edecekleri araçlara sahip olması ile mümkündür; “demokratik toplumlarda medyanın asıl görevi iki tanedir; 1.

Toplumda farklı seslerin duyulmasına izin vermek ve 2. Kamuoyunun demokratik entegrasyonu sürecinde farklı sesleri aktarmak” (Tehraniyan, 2002; 79). Bu anlamda, alternatif medya toplumdaki farklı grupların kendilerini ifade etmelerini sağladığı ve toplumsal gruplar arasında diyalogun kurulabilmesine olanak tanıdığı için demokratikleşme sürecinde önemli bir işleve sahiptir. İletişimsel bağlamda toplumsal hareketlerin alternatif medyası aslında toplumsal alanda iletişim haklarının savunusunu da gerçekleştirir; “iletişim haklarının üçü -bireysel olarak düşüncelerini ifade edebilme, iletişim araçlarına ulaşabilme ve küresel toplumsal adalete ilişkin sorumluluk duymak- medya aktivizmine miras bırakılmıştır” (Hackett, Carroll, 2006; 91). Toplumun iletişim haklarının küresel şirketler ve devletler tarafından gasp edilmesine karşı muhalif toplumsal hareketler alternatif medyaları aracılığıyla bu hakların savunusu yapar ve en önemli ve vazgeçilmez toplumsal özgürlük olan iletişim özgürlüğünün önemini ortaya koyarlar.

Toplumsal iletişimi demokratikleştirmeyi amaçlayan alternatif iletişim olanaklarının ortaya çıkışı, ötekilerin kendilerini ifade edebileceği yerlemlerin oluşturulmasını beraberinde getirmiştir. Atton’un belirttiği gibi bir alternatif medya alanı –biçim, katkı ve perspektiflerin- heterojenliğe sahiptir (2002;8), çoklu bir yapılanıma sahip olan alternatif medya “öteki”lerin kendilerini ifade edebilecekleri mecraların yaratılması bakımından birçok olanağı barındırır. Medyanın demokratik yapısı “her belirgin gruba sesini duyurabileceği ve kendi ilgilerini geliştirebileceği bir alan sağlamayı içerir” (Zhao and Hackett 2005: 11). Alternatif medyalar demokratik iletişimin yaratılabilmesinde ve toplumsal barışın sağlanması bakımından önemlidir. Yeni iletişim teknolojileri bu anlamda muhaliflerin, marjinallerin yani “ötekiler”in kendilerini ifade edebileceği demokratik alternatif olarak düşünülmüştür; teknolojiyle dayanan tartışma, interaktif TV, internet ve çoklu-medya vatandaşları birbirlerine bağlayarak demokratik tartışmayı yeniden tesis edip edemeyeceğidir” (Leys, 1999; 325), ancak yeni medyaların ortaya çıkışı toplumsal iletişimin kendiliğinden demokratikleştirilmesini beraberinde getirmemiştir, çünkü yeni medyalarda devlet denetimi altındadır ve iktidar ilişkilerini yeniden üretmektedir. Yeni iletişim teknolojilerin yarattığı serbestlik baskılanan yapıların kendilerini ifade etmesine olanak tanımıştır, ancak geniş kitlelere seslenme olanağı sağlamamıştır. Yeni iletişim teknolojilerini kullanan alternatif medyalar geniş kitlelere seslenerek baskılanan asimile edilmeye çalışılan kültürlerini yaşatma çabasının bir göstergesi olarak önemli bir görevi yerine getirir. Özellikle uydu yayınları ile yasaklanmış, baskı altındaki

dillerin ve kùltürlerin kendilerini ifade etmeleri, “öteki”lerin kimlik temelli istemlerinin daha da netleşmesini ve şiddetin iktidarına karşı demokratik çoğulcu bir yapı isteminin kitlesel destek kazanmasını beraberinde getirir. Alternatif medyalar, demokratik iletişim kùltürünün oluşturulmasında oldukça önemli bir işgöürler. Buna karşın iktidarın denetimindeki anaakım medya ise geniş kitleleri etkileyen ötekilere karşı toplumsal önyargı oluşturmakta, tüm demokratik istemler toplumsal varlığı tehdit eden saldırılar olarak gösterilmektedir. Toplumsal iletişimin bozulması ve yaşanan ayrışma ve çatışma toplumsal yaşamı ve kùltürü de derinden etkilemekte, toplumu iktidarın gönüllü kullarına dönüştüren tüketim kùltürünü tek seçenek kılmaktadır. Toplumsal travmaların unutulması için tüketim her şeyin unutulmasını sağlayan bir “afyon” görevi görmektedir.

Toplumun demokratikleştirilmesi ve barışın savunulmasında medyanın vazgeçilmez rolü vardır. Medyanın demokratikleştirilmesi sürecinde, entelektüellerin, siyasetçilerin, demokratik tüm kurum ve kuruluşların desteğı ile mücadele yürütülebilir, medyada savaş destekçiliğine karşı tepkisel bir gücün oluşturulması ve kitlelere ulaşılarak savaşa karşı barışın savunusunun yapılmasında demokratik medyanın önemi anlatılabilir. Barışı savunan demokratik bir medyanın yaratılması çabası toplumsal çatışmaların aşılması ve sorunların çözümünde önemli bir belirleyen olacaktır. Medya da barış sorunun daha fazla dile getirilmesi öncelikli sorunlardan bir tanesidir; “medyada savaş ve barış görüntüleri arasındaki karşılaştırmada, doğrudan barışla ilgili haberler -şiddet karşıtı simgeler, barışçıl dönüşüm rehabilitasyon ve gelişimin terim ve imgeleri- daha düşük bir popülariteye sahiptir. Barış içeriğı savaş içeriğinde olduğı gibi medyada yoğun olarak kullanılmaz” (Shinar, 2000; 90). Toplumsal söylemin barışçı bir biçim almasında medyanın söylemi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, barış medyasının yaratılması sürecinde tüm medyaların etkin bir biçimde kullanılması da önemlidir, kitlelerin bilinç yapısını etkileyen tüm alanlara barışçıl bir müdahalede bulunulması, toplumsal dönüşümü beraberinde getirecektir. Medyanın toplumsal sorunların barışçıl çözümünü ortaya koyması ve tartışması oldukça önemlidir, bu anlamda da gazete ve televizyon haberlerinin savaşı meşrulaştıran psikolojik savaş aygıtları olarak değil barışı yaratmaya çalışan iletişim aygıtları olarak işgörmesinin sağlanması gereklidir; “barış gazeteciliğı, gazetecileri ve medya kurumlarını politik, ırksal, etnik, toplumsal ve kùltürel adaletsizliklerle ilgili enformasyon üretirken kendilerini ve kendi etkinliklerini derinlemesine sorgulamaları konusunda cesaretlendirmekle ilgilenmek zorundadır” (Ross, 2007; 80). Toplumsal barışın sağlanması zorlu bir süreci gerektirmektedir.

Barışı düşlemek ve savunmak, toplumu iktidarın oluşturduğu önyargılardan özgürleşmek ile olasıdır. Bu özgürleşmeyi sağlamak için ise politik anlamda dönüşüm yaratacak alternatif toplumsal hareketlere gereksinim vardır. Politik ve kültürel anlamda “öteki”nin varoluşunun reddi bütün sorunların kaynağıdır, ötekileri inkar eden bu yapının karşısına güçlü toplumsal temellere sahip, barışçıl, demokratik, çoğulcu bir yapı ile karşı çıkmak gerekliliği sözkonusudur. Alternatif medya bu anlamda demokrasi, özgürlük ve barışı hedefleyen toplumsal karşı koyuşun merkezi belirleyeni olarak toplumsal geleceğin farklı bir biçimde kurgulanmasının ve muhaliflerin toplumla buluşarak varolan yapıyı dönüştürmek için örgütlenmesinin olanaklarını yaratan bir alandır. Başka bir medyanın mümkün olduğunu gösteren alternatif medya, buna bağlı olarak başka bir dünyasında mümkün olduğunu gösterir, düş olarak görülen herşeyin mücadele ile gerçeğe dönüştürülebileceğini anlatmaya çalışır.

Sonuç

Toplumsal alanda yaşanan çatışmaların ortadan kaldırılması ve barış içerisinde bir arada yaşamın olanaklı kılınabilmesi için öncelikle devletin demokratikleştirilmesi gereklidir, devletin demokratikleştirilebilmesi ise toplumsal örgütlenmesi güçlü demokratik hareketlerle olasıdır. Bu tür hareketlerin yaratılabilmesi ve toplumun demokratik dönüşümünün sağlanabilmesi için iletişimsel alanın etkin bir biçimde kullanılması gereklidir. Toplumsal alanda “öteki”lerin yani farklı etnik, dinsel, siyasal, cinsel vb. grupların kendilerini özgürce ifade edebilecekleri alternatif iletişim alanlarının yaratılması ve desteklenmesi, kısacası demokratik iletişim ortamının yaratılması tüm çatışma ve parçalanmaların aşılmasının temel koşullarından biri olarak görülebilir.

Özgürlük önyargıların olduğu bir yaşamda uzak bir düş haline gelir. Önyargılardan özgürleşmek toplumsal anlamdaki özgürleşmenin ilk şartıdır. Ancak, önyargılardan özgürleşmek demokrasi ve barışı toplumsal kültürün temel öğeleri haline getirmeyi gerektiren zor bir süreçtir ve uzun soluklu bir mücadeleyi gerektirir. İktidarın denetimindeki medyanın ürettiği önyargıların toplumsal düşüncü tahakküm altına almasına karşı, toplumun ötekine yönelik korku ve düşmanlıktan yani tüm yaratılmış gerçektışı önyargılarından kurtarılması barışı amaçlayan alternatif medyaların toplumsal iletişim sürecine dahil olarak toplumu barışçıl bir biçimde dönüştürmesi ile olasıdır. Toplumsal barışın sağlanması temel olarak önyargıların parçalanması ve tüm toplumsal grupların kendilerini özgürce ifade edecekleri, alternatif siyaset biçimleri ve iletişim olanaklarına sahip

olması ile olasıdır. Demokratik iletişim ortamının yaratılması için, anaakım medyanın savaşın dilini kullanmasına karşı barışın dilinin vurgulanması ve toplumsal söylemi barışçıl bir biçimde yeniden-düzenlemesi gereklidir.

İletişimsel alanda büyük bir dönüşümün yaşanmasını ve buna bağlı olarak tüm medyaların demokratik ve barışçı anlayışla hareket etmesini gerektirir, bu bağlamda alternatif medyalar hem iletişimsel alanın buna bağlı olarak da toplumsal ilişkilerin yeniden-düzenlenmesi istemini ortaya koyarlar. Dışlandığını, ayrımcılığa uğradığını düşünen tüm toplumsal kesimlerin, eşit bir biçimde kendisini ifade edebildiği demokratik iletişim ortamının yaratılması, toplumsal çatışmaların aşılarda toplumsal diyalog temelinde barışın sağlanabilmesinin olanaklı kılabilir. Alternatif medya "öteki"lerin sesi olarak devletin politikalarını etkileyecek ve politik alanda demokratik bir yapının yaratılması sürecine de önyak olarak, muhalif politik aktörlerin devletle iletişim içerisinde olmasını ve çatışmanın yerini diyalogun almasını sağlayabilecek olanakları yaratabilir. Toplumsal çatışmaların sona erdirilmesi, bu açıdan alternatif medyalar dahil olmadan olası gözükmemektedir. Toplumsal demokratikleşmenin sağlanması süreci muhalif toplumsal hareketlerinde etkin olduğu bir toplumsal tartışmanın ve diyalogun yürütülmesini içerir, sonuç olarak alternatif medya iktidara karşı toplumun sesi olarak varolan dünyanın dışarsına adım atmanın mümkün olduğunu, hatta zorunlu olduğunu dillendirerek, iktidarlar tarafından çözümsüz kılınan tüm toplumsal sorunların bilinçli ve örgütlü toplumlar tarafından çözümlenebileceğini göstermiş olur.

Kaynakça

- Atton, C. (2002) *Alternative Media*. London: Sage.
- Bailey, O.G., Cammaerts, B., Carpentier, N. (2007). *Understanding Alternative Media*. New York: Open University Press.
- Cohen, P. (2002). "Psychoanalysis and Racism: Reading the Other Scene." *A Companion to Racial and Ethnic Studies*. Goldberg, David Theo and John Solomos (eds). Blackwell Publishing, 2002. Blackwell Reference Online. 31 March 2007
http://www.blackwellreference.com/subscriber/tocnode?id=g9780631206163_chunk_g978063120616319.
- Downing, J. H. (2001) *Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements*. London: Sage.
- Essed, P. (2002) "Everyday Racism." *A Companion to Racial and Ethnic Studies*. Goldberg, David Theo and John Solomos (eds). Blackwell Publishing, 2002. Blackwell Reference Online. 31 March 2007.
http://www.blackwellreference.com/subscriber/tocnode?id=g9780631206163_chunk_g978063120616320.

- Goldberg, D. T.(2002). "Racial States." *A Companion to Racial and Ethnic Studies*. Goldberg, David Theo and John Solomos (eds). Blackwell Publishing, 2002. Blackwell Reference Online. 30 March 2007
<http://www.blackwellreference.com/subscriber/tocnode?id=g9780631206163_chunk_g978063120616323>
- Habermas, J. (2008). "Köktendincilik ve Terör Habermasla Söyleşi". *Terör Günlerinde Felsefe: J. Habermas ve J. Derrida ile Diyaloglar* (Ed. G. Borrador). İstanbul: YKY.
- Habermas, J.. (2006). "Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension". *Communication Theory*, N.16, pp.411–426.
- Hackett, R. A., Carroll, W. K. (2006). *Remaking Media: The Struggle to Democratize Public Communication*. New York: Routledge
- Hamelink, C (1997). Media Ethnic Conflict and Culpability". *Media in Transition* (Ed. J. Servaes, C. Hamelink). Leuven: Acco.
- Hilhorst, Dorothea, Mathijs van Leeuwen (2005), "Grounding Local Peace Organisations: A Case Study of Southern Sudan". *Journal of Modern African Studies*, 43, 4, pp. 537–563.
- Laclau, E. and Mouffe, C. (1985) *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.
- Leys, C. (1999) "The Public Sphere and the Media: Market Supremacy versus Democracy" *Socialist Register: Global Capitalism Versus Democracy*. Vol.35.
- McChesney, R. W. (1998). "Making Media Democratic". *Boston Review: A Political and Literary Forum*. Summer Issue.
- Ross, S.D. (2007). "Peace Journalism: Constructive Media in a Global Community". *Global Media Journal: Mediterranean Edition* 2(2).
- Sandy, Leo R., Ray Perkins, Jr. (2002). "The Nature of Peace and Its Implications for Peace Education". *Currents: Issues in Education and Human Development Education and Peace*, Vol. 3, no. 2, pp. 7-20.
- Shinar, D. (2000). "Media Diplomacy and Peace Talk". *Gazette*.Vol. 62-2.
- Sofos, S.,R. Tsagarousianou (1993). "Politics of Identity; Nationalism in Contemporary Greece". *Resurgences of Nationalist Movement in Europe* (Ed. J. Amodia). Branford Occasional Papers, Branford.
- Spencer, G. (2003). "Pushing for Peace: The Irish Government, Television News and theNorthern Ireland Peace Process". *European Journal of Communication*. 18; 55.
- Tarrow, S. (1996) *Power in Movement*. New York: Cambridge U.P.
- Tehraniyan, M. (2002). "Peace Journalism: Negotiating Global Media Ethics". *The International Journal of Press/Politics*; Vol.7; 58.
- Terzis, G. (2008) "Journalism Education Cross Borders; Di-mainstreaming Binary Oppositions in Reporting the "other". *Journalism*. Vol. 9; 141.
- van Dijk, T. A. (2007) "Discourse and Racism." *A Companion to Racial and Ethnic Studies*. Goldberg, David Theo and John Solomos (eds). Blackwell Publishing, 2002. Blackwell Reference Online. 31 March 2007

http://www.blackwellreference.com/subscriber/tocnode?id=g9780631206163_chunk_g978063120616317.

Zhao, Y., Hackett, R. A. (2005) 'Media Globalization, Media Democratization: Challenges, Issues, and Paradoxes', in R. A. Hackett and Y. Zhao (eds), *Democratizing Global Media*, New York: Rowman & Littlefield, pp. 1–33.